

הקודש על ידי אנשי כנסת הגדולה ולאחריהם, שאז היתה תסיסת הפירוד בין הכתות חזקה, אי אפשר היה להשומרונים לקבל שום כתבי קודש מיהודה. וזה מסביר גם כן את קורבת הדעות שבין השומרונים להצדוקים שעמדו על קו אחד ביחס להמסורות הדתיות, כי הכהנים שלימדו את השומרונים „משפט אלהי הארץ“, היו בודאי מן הצדוקים הראשונים (*).

האופי הדתי שקבלה כת השומרונים בזמנים מאוחרים, ביחוד לאחר חורבנם על ידי הורקנוס, שאבד להם ניר וצל של שלטון מדיני, — הוא שגרם לכמה חוקרים לראות את כל הפירוד כאילו היה דתי-פולחני מתחילתו. אבל אי אפשר לדון מן המאוחר על המוקדם. כל הסוקר סקירה פנימית בהשתלשלות המאורעות של פירוד השומרונים מתחילתו ועד סופו, אי אפשר לו לבלי לראות גם את יסוד הפירוד המדיני, שלא נשתקע באמת לעולם, והיה תמיד טמון באמונתם. המשיחי השומרונים „התהב“, אף על פי שעיקר התגלותו היא כדי לגלות את האהל וכליו ולחדש את העבודה, כלומר, להעמיד את הדת על תלה, אבל הוא גם מייסד „ממלכה תמידה“ ומולך על אחד עשר גויים. והרי גם משיח ישראל יבוא קודם כל „להעמיד הדת על תלה“ ולישב כמה הלכות תלויות, „עד שיבוא אליהו“, ומכל מקום ביטול „שעבוד מלכות“ עומד בצדו (*).

(6) ע"י תוה"ל, חלק שני, שער הכתות, וע"י וולהיון, תולדות, 180, ומונטגומרי שם, ע' 73.

(7) וע"י עור Adelbert Merx, Ein Samaritanisches Fragment ueber den Taeb oder Mesiah, S. 243.

עַל בְּשִׁלּוֹנֵנוּ בְּבֵית

מאת ד"ר ש. רבידוביץ

(סוף *)

ה.

שאלת תפוצתנו בגרמניה מסמלת בבהירות שאין למעלה ממנה, — ברוב הבחינות החמריות, הרוחניות, הפנימיות והחיצוניות — את שאלת התפוצות בכללותן, כלומר את שאלת ישראל. לפיכך: הפוך והפוך בקרבן-מהפכה זה, שעיר ראשון להשתררותו של היטלר בעולם. כאן אתה מוצא פתח להבהרתן של כמה פרשיות בשאלת ישראל, על ביתה וחוצה כאחד. והיא היא שיש בה בנותן-מנוף מיוחד במינו גם ל„בדק הבית“ בו אנו עומדים.

איומה היא מהפכת היטלר זו כשהיא לעצמה, ואין בכח קולמוסי לתאר את בלהות-הזועה שבה לישראל (ולעולם כולו), — ואיומה ממנה בכמה בחינות היא עובדה זו, שכל אבן מקיר בכל בית בישראל היתה חייבה לזעוק עליה, והיא שישראל לא „לקח מוסר“ ממנה, לא רוב-רובם של בני התפוצה הגרמנית-האוסטרית-הצכו-סלובקית גופם ולא עדת ישראל שמחוץ למדינותיו של היטלר.

(* ראה „בצרון“, חוב' ב'.

סבלם של היהודים ה"חוסים" בצל שוטו של שלטון-היטלר מדריך את שארית מנוחתנו, — ומבחינה ישראלית-פנימית מחריד ממנו הוא אותו חוסר-תגובה — בתגובה אמיתית וראויה לשמה הכתוב מדבר, — לפרשת היטלר בישראל שבועולס (מפעלי סיוע אין בהם לכפר על כך). מרבים להפוך בסבל אחינו בגרמניה, ברבבותיהם האחדות שמצאו להם מפלט בארץ ישראל — וכאלו מעלימים אנו עינינו ממאות האלף מישראל שיצאו מגרמניה לשאר התפוצות. מוכיח-היטלר אלה אף הם לא למדו כלום. רוב-רובם מתנכרים למקורם הישראלי כ"תמול שלשום", מזדרזים ומשתדלים בכל כחם להתבולל⁵) במהירות הבזק בחייה של ארץ-מקלטם: באנגליה ובצרפת, בשתי האמריקות. רבבות פליטים אלה הולכים ומצטרפים בכמה בחינות למעמד אחיהם בתפוצות המבוצרות במדת מה, שלא ברצונם — ולהוותם הם — הולכים הללו ונעשים למרביצי בצילוס-האנטישמיות בעולם, — "חי נושא את עצמו" זה הפרה ורבה ומתפשט מאליו, — מחזקים תנועה זו במקום שהיא נחבאת במקצת אל הכלים, מלבים את שלהבתה במקום שהיתה סמויה מן העין, מוציאים אותם "מן הכח אל הפועל". והדברים ידועים.

אם תקלה זו היא כמעט בחינת "גזרה מששת ימי בראשית" שאין להמלט ממנה, — הרי כמה מדאיב הוא הדבר שתקלת-חוץ זו נוספה עליה גם ת ק ל ת - ב י ת , וכאן הרי ניתן וניתן לעמוד בפרץ, ובכמה פנים!

חיי ישראל בתפוצות לא "הרויחו" עדיין כמעט ולא כלום מטרנספורמציה⁶)

(5) לדוגמא תשמ "אפיזודה" קלת-ערך זו:

בתי-ישראל צעירה מיוצאות גרמניה הודתה בפני שטעות היתה בידם ובידי קרוביה כשכפרו במציאותה של שאלת ישראל. היטלר בא והעמידה על טעותה זו. כששאלתיה כיצד היא סבורה "לפתור" שאלת-ישראל זו מצדה היא, אמרה לי: עלי להנשא לאנגלי (כלומר, לשאינו בן ברית); והוסיפה שרבות מחברותיה לסבל, ממתבוללות צעירות ש"נתפכחו" משכרונו, סבורות כמותה. "מעשה שהיה" זה יש בו ללמד הרבה על טיבם של "הרהורי התשובה" בחוגי אלפי הפליטים מישראל שנמלטו מגרמניה לאנגליה ולארצות אחרות. רובם מתוודים על חטא שחטאו ומעטו להטמע בגרמנים. . . . כאילו אפשר היה להוסיף במדת-טמיעה זו בה היו הללו שקועים! מהם האומרים — לבשתנו הרבה —: אילו השכילו אבותיהם של אבות אבותינו להמיר את דתם ואנו היינו דור רביעי לנצרות, הרי לא היה שוטו של היטלר פוגע בנו כלל! כלומר, הטמיעה וההמרה יש בהן משום "פתרון" לשאלת ישראל — אלא שאבות אבותינו חטאו שלא הזדרזו ל"הציל" נפשם ונפש גיניהם מסבל יהדות זה. . . .

(6) על חזיונה של "טרנספורמציה" זו עמדתי במאמרי הנ"ל "קיום בתפוצה", שממנו אני מעתיק כאן פסקה אחת — כמובן לא על מנת להוכיח ש"גבואתי" באה (כמה אני מצטער על שלא הוחזקתי בדאי ב"פרוגנוזה" זו!), אלא לשם הבהרת הבעיה בה אנו מטפלים:

"אף תפוצתנו שבגרמניה תהא כפופה לחוק הטרנספורמציה של התפוצות המרומז למעלה. רבים מבניה ילכו ויפוצו בתפוצות, מתפוצה לתפוצה. אבותיהם, בני דור המלחמה על שווי-הזכויות, סבורים היו שבאו "אל המנוחה ואל הנחלה" לעולמים. ולאחר-כך, אף היהדות הלאומית והציונית ברובה האמינה, שלתפוצה בגרמניה לא יהא לפחות הכרח גדודים. . . . כך היה מהלך מחשבתו של רוב מנינה של תפוצה זו. נעלמה מהם הלכה יסודית זו שכל ישראל בן-תפוצה גודד ופליט הוא. דורות אינו אלא גודד פליט בכח ודורות הוא נעשה גודד ופליט בפועל. רבים מהם ישאו את מקל-גדודיהם ותרמיל-תפוצתם בחריקת שנים וזעם רב. עד כמה שכח-חייהם ידריכם יהיו נסחפים בנרם-הגדודים, ואם יזכו ימצאו מנוח-מה. הללו יוסיפו להביט כל ימיהם אחורנית, כאשתו של לוט, לעולם לא ישכחו את מפלתם וכשרון

זו שבין תפוצה לתפוצה, מ"גדודים פנימיים" אלה. אם רוב-רובם של חללי-היטלר לא זועזעו עד יסוד נפשם, ואינם מוכנים לשנוי-ערכין ומעשים, לשון וסדרי-חיים (בתחום ישראל) — על אחת כמה וכמה התפוצות המבוצרות במדת-מה, וגם אלו שפחדו של היטלר נפל עליהן בשנה האחרונה. לא החרידה מהפכת היטלר מרבצם — או ממנוחתם — לא את אנשי ההתבוללות העשירים באירופה ואמריקה מכאן ולא את בני הקודש והחול במזרח ובמערב מכאן. (ובמדה שזועזעה זו אי-אלה חוגים בבית ישראל שבתפוצות הללו, אין זעזוע זה "הולם" את עוצם המהפכה וכבדה). מחנה ההתבוללות מסייע מכאן וחושש מכאן — שמא ישמשו הפליטים עכוב במהירות מרוצו של תהליך-הטמיעה. יהדות-המסורת שוקטת על שמריה ואין בכחה לקבל שבים, או להפוך פליטים לשבים. מחנה הפועלים היהודים שבארצות המערב אינם יכולים לפתוח את זרועותיהם לקליטתו של המעמד הבינוני מגרמניה וכו'. וכך אין אתה מוצא בתפוצות-המקלט תנועת-עם ראויה לשמה שהיה בכחה לפרוש את טליתה על פליטי היטלר עלובים אלה, להצילם מהתהום האורבת להם, לצרפם צרוף חי לתפוצות הללו (הזקוקות אף הן לעדוד והחיאה), לעשותם אזרחים פעילים ויוצרים בחברה הישראלית. והרי כמה כחות-מעש גנוזים במאות אלף אלה מפליטי-היטלר בתפוצות. כמה ברכה היו מוכי-מהפכה אלה יכולים להביא לחיי האומה בכללותה — אילו השכלנו לכנסם לתוך אהלינו, שאמנם אינם קונים ב"משיכה" (בכח עצמם) אלא דרך עקירה ופליטה מן החוץ.

מהלומת-היטלר זו — ובבית ישראל שבתפוצות הכל "כדאשתקד". כל המחנות מפטירין כדאתמול. המתבוללים מתבוללים; ה"סינאגוג" המערבי ממשיך בדרכו; ההמונים שקועים בעיפות אין-אונים; "בעל הבית" היהודי נתון באפטיה ו"חוסר-ענין" במתרחש מסביבו; הסוציאליסט היהודי מחזיק ב"קוסמופוליטיזמוס" שלו; המפלגות המדיניות בישראל עומדות ומתנצחות; כל אחת מהן "מתוודה" על חטאים שחטאה . . . זו המפלגה שכנגדה; כל אחת "מוכיחה" שזו שכנגדה "פשטה את רגלה"; אחד למאה (או לאלף — באי-אלו ארצות) מהדור הצעיר נחלץ למחנה פלוני או אלמוני ביהדות, בשעה שרוב רובו הולך בדרכי אבותיו.

איומים הם פני ישראל בתפוצות, מבית ולא רק בחוץ, — בשנה הששית

לשלטון היטלר בגרמניה ומחוצה לה! . . .

חייהם, טעם לא ימצאו לא לחייהם ולא ליסוריהם, מרירות אין-אונים תהא לחם חוקם, ורבים לא יעברו את צרך העוני והקלקול עד תומה, ובחצי הדרך יפלו באשר יכשלו . . . וקללה אחרונה על שפתותיהם — על השלטון שהגלם מארצם או בארצם גופה ועל מוצאם היהודי שכאלו לא "יצאו" מימיהם ממנו. ומהם שילכו בדרך אחרת. אי אלה מיוצאי גרמניה יגלו בתפוצות חדשות את הויתם הישראלית ועמדו על סודה, ימצאו טעם-מה לחייהם. היסורים ימרקו את לבותיהם, וערלי-לב אלה יגלו "נצח ישראל" שהיה חי רוממות בלבם. הללו יצטרפו לכמה עדות ישראליות זעירות באירופה ומחוצה לה . . . רבים מהם יגבירו את האנטישמיות בכמה ארצות. מועטים יכניסו קצת מתרבות גרמניה וקצת מאותה "מוזיגה" שבין חיי יהדות ותרבות גרמניה. יתכן ותהיינה גם אי-אלו תוצאות חיוביות — בבחינה ישראלית — להתפשטותו של חלקמה מהתפוצה הגרמנית בעולם."

והאמנם חפים אנו מפשע? כלום לא צרפנו את "מפטירנו" אנו לכל ה"מפטירין כדאתמול"?
 מה עשינו אנו, בני היהדות הלאומית והציונית, בתפוצות, כדי לעכב בידי מהלך-ענינים זה? וחמורה מזו: מה יש בדעתנו לעשות לעתיד לבוא כדי לקדם את פני הרעה ההולכת ורבה?

1.

רעה זו ההולכת ורבה, ובקצב-מהירות מודרני מבהיל (שהרי אף זו טבועה בחותמו של אותו "ספיד" בלע"ו, הבונה אב לסדר-יחינו ותרבותנו בדור זה) — כמה פנים לה: בחומר וברוח, בנפש ובגוף. לא הרי זו שבאירופה המערבית כהרי זו שבאירופה המזרחית. אינה דומה רעה זו שנתפרצה והגיחה עלינו כסופה לזו שבאה דרגות-דרגות, בדרך התפתחות "טבעית" ואטית. יש שהיא משועת לפתרון במשך "מעט לעת", ועתים היא נותנת "ארכא" לתכן תכניות ולשקוד על תקנתה. אם מהפכת-היטלר שבמערב גילתה בברק-פחדים את עוצם הסכנה ונקודת-התורפה שבעמדתה של הציונות כלפי שאלת ישראל בתפוצות — הרי מצוקתן הממושכת והמתמדת של תפוצותינו במזרח של אירופה עומדת וצווחת, מתריעה על כך זה עשרות בשנים, מימי ראשיתה של התנועה הציונית. התפתחותן של תפוצותינו אלו בשנים האחרונות הוסיפה חומר לחומרה של בעיה זו. ואף על פי כן לא זכתה עד כאן מצוקה זו לעורר את מחנותיה השונים של הציונות לשנוי ערכים ומעשים יסודי בתחום זה (פרט ל"עבודת ההווה" בנוסח קרקא-הלסינג-פורס, שעם כל הודאתי בחיוביות שבה הייתי נאלץ תכופות לעמוד ולהעמיד את הקהל על כל הפרוץ שבה, על עקר-העקרים החסר בה להלכה ולמעשה).

לדוגמא — וזו אם אינה "אחת מני אלף", הרי וודאי ובוודאי שאינה יחידה במינה — ישמשו דברי דיין-וחשבון אלה שקראתי על אחת משיבותיה של מועצת "התאחדות" בפרוס הקונגרס הציוני האחרון בציריך, לפני הרצו צירי התנועה שבפולניה על המצוקה האיומה בה נתונה יהדות מדינתם ותנועתה הציונית כאחד: האחד קבל על שהתנועה הציונית — או אותו זרם מיוחד שבה — מתעלמת משאלת ההגנה על חיי ההמונים: "הנה עובדה היא כי לא נמצאה בכל רחבי פולין ועד בריסק ועד בכלל קבוצה אחת, ולו בת מתי מעט, אשר תקום ותפרוץ להתגונן, תצא לקדוש השם. בפשמישל נתקיים לא מכבר אחד מהרבה משפטי הקומוניסטים ונערה יהודית נשאה נאום אשר הנחיל לה עשרים שנות מאסר, אך כל יהדות פולין דברה בה בחרדת קודש. ומשורותינו לא נמצא אחד שימרוד ויעמוד בשער, כי לא חנכנו לכך. ועוד תפקיד אחד לנו, ואולי הוא העקרי בשעה זו: הגנת הקיים — להגן על החנווני והרוכל והסוחר והסרסור, שתהא להם אפשרות קיום ונשימה איר". . .

השני הוסיף לתאר את סבלם של המוני ישראל בפולניה: "יש לראות כיצד נושאים על כפים ממש קונה פולני שיצא מחנות יהודית, כיצד עומדת חנונית

יהודית מבוקר עד ערב באפס מעשה ושבה לביתה בידיים ריקות. ויש לראות קודם כל את עומק אסונו של הנוער. יושבים כיום בבתי הכלא הפולנים למעלה מעשרת אלפים נערים ונערות מישראל, שנדונו ביחד לחמשים אלף שנות מאסר ומעלה . . . תחת השפעת ה"בונד" עומדים מששים עד שבעים אלף פועלים יהודים — לא אות פעילות היא לנו. יש כחות לרוב, והם רדומים . . . " והוא שואל — וחבריו שואלים — ביאוש: "מה לעשות? במה נשוב הביתה? מה דרכנו עתה?"

כלום יש לך דברים מזעזעים מהם? ואף על פי כן . . . אמנם, ניכר היה הרצון להמשך השיחה בענין זה — מודיע מחברו של אותו דין וחשבון — אולם קפצה "השאלה הבוררת", שאלת ארץ ישראל, ובני הכנוס הסיחו — על כרחם — דעתם ולבם מתאורי הסבל והתלאות הללו, מ"חוסר פנאי". (באותו כנוס עמדה שאלת ה"חלוקה" במרכז הדיון, אולם אין לך כנוס ציוני — מימין או משמאל — שאין שאלת רוב-רובה של האומה הישראלית נדחית מחמת "חוסר פנאי" וכיוצא בו). ואם סיעת העובדים, זו המעורה בחייהם של המוני ישראל כך — על אחת כמה וכמה שאר המחנות בציונות (ובישוב שבארץ), שרובם אין הקשר שביניהם ובין המוני התפוצות אלא רופף ביותר, ועתים אינו קיים כמעט; יש מהם שאינם שומעים את שפת ההמונים, אינם "מאמינים" בפועל היהודי שבתפוצות מתוך "אריסטוקרטיות" מסוימה כביכול, וחיץ של הבדלים ונגודים (בלשון, בתרבות, בחברתיות וב"מעמדיות") עומד בינם לבין ההמונים הללו.

"אין שענתנו מספיקה" בקונגרסים ציוניים להענות כהלכה לשוועת המונינו, או — לפחות — לדיון מקיף בסבלם על מנת לשקוד על תקנתם במדת-מה. אולם, האמנם רק "קוצר השעה" מעכב כאן? הרי אותו "חוסר פנאי" נובע ממעמקים, ואינו כלל כרוך באותו דבר שבני אדם קוראים לו "זמן" או "שעה". דבר שאין שעתם של אדם או צבור מספיקה לו, הוי יודע: אין הוא מהראשונים במעלה בחייו של אותם אדם וצבור. מקובל עלינו: אין "חוסר פנאי" בעולם זה שהוא כולו "שעה". אף מכאן אתה אומר: אותה טענה של "חוסר פנאי" אינה באה אלא לחפוף על גישה שוללת מסוימה, שמחמת אי-אלה טעמים משתמטים מלנסחה בברור הרצוי. ביסודה של טענה זו טבועה כפירה גמורה בעצם קיומה של יהדות התפוצות, בין בהווה ובין לעתיד לבוא. היא היא הנותנת טעם (לפגם) באותו "קוצר השעה".

אין לך וכוזח עיוני בספרות הציונית או כנוס מכנוסיה של התנועה — מימין ומשמאל — שלא יחזור וישמע בו קול-כפירה זה: אינני מאמין בגלות! . . . (כאילו לא ניתן להאמין בבנין הארץ אלא מתוך כפירה בתפוצות, ובצורה "קטלנית" זו. כאילו הכתוב מדבר כאן בדבר המסור לתחום אמונתו של היחיד מישראל. כלום המציאות — הכללית והיהודית — שואלת אותנו לאמונתנו? . . . כאילו ניתן להעביר מן העולם מציאות "בלתי-סימפטית", מסבות-חיים וממש בלתי נאות, ושאינן מתוקנות, — בכחה של הכרזת-כפירה זו: אינני מאמין במציאות זו...)

ואילו היתה זו כפירתו של מנהיג או עסקן פלוני ואלמוני בציונות בלבד — החרשתי. אולם רואה אני שזו משמשת „יסוד מוסד“ למחשבה הציונית על כל אסכולותיה, לפוליטיקה (או חוסר-הפוליטיקה) של זו הציונית כלפי התפוצות, עליה מקפידים כל המחנות שבתנועה זו, „אחד המרבה ואחד הממעיט“.

ועוד: בשעה שהמחנה האחד בציונות יוצא ידי חובתו ב„אינני מאמין“ מעין זה — סבורים בני מחנות אחרים שניתן להפטר מבעיה טורדת זו — שאלת ישראל בתפוצות, במדה שאין ארץ ישראל יכולה לפותרה — בדרך אחרת לגמרי: דרך המהפכה הסוציאלית הקרובה לבוא.

כאן נתקלים אנשי „פתרון“ זה בשניות מסוכנה ביותר: פתרון לאומי בארץ ישראל מכאן (הגוזר על עבודה ערבית במשקי ישראל וכו') ופתרון מהפכני סוצי-אליסטי כללי בתפוצות מכאן! מה יהא טיבו של הגשר שיהא נטוי על פני תהום זו שבין יהדות נתונה במזל המהפכה הסוציאלית בתפוצות ובין יהדות החיה במזל הלאומיות הישראלית בארץ?

מה סיוע ימצא בנין ארץ ישראל הלאומית, היהודית, ולא עוד אלא גם: העברית — בהמוני ישראל שבתפוצות ששאלת חייהם וקיומם תפתר בכחה של אותה המהפכה הסוציאלית? ואם זו תבוא בעולם כולו, הרי יחוייב לכאורה שלא תפסח על פתחה של ארץ ישראל, שלא תוכל לשמש „אי-בטחון“ או מקלט אחרון לאותו עולם שינצל ממהפכה זו; ואם כך, הרי בהכרח תגרור זו אחריה שנוי-פנים במדיניות הכללית הכרוכה במזרח ובמערב כאחד, זה שאין בו משום ערובה כל שהיא להגשמת מדיניותה של התנועה הציונית בארץ!

אין כאן מעניני הדיון בסכוייה של המהפכה הסוציאלית לעתיד לבוא (ואולי ב ר ו ב בעקבות המלחמה ההולכת ומתרגשת עלינו) ובתוצאותיה בארבע אמות של האומה הישראלית בארץ ובתפוצות, עד כמה שניתן לשערן — או לפחות, לרמוז על כוונן ומגמתן — בשעה זו. לא יגעתי באותה תפיסה, לצורך עניננו אנו — אלא על שום שזו וכיוצא בה מהלכים רבים לה (ובלבושים שונים) במערכותינו. שמות (ש' פתוחה) הללו עושות בנו, אין בהן לא מהקלת העול ולא מהבהרת הבעיות התובעות את פתרונו — אלא הולכות הללו ומוסיפות „בלבול“ ל„בלבול“ בשער העיון, חומר לחומר בתחום המעשה.

ז.

אנו אין „שעתנו פנויה“ — וכנגדנו, השעה אין „לבה“ פנוי — כנראה — לנו ולחזוננו, לנו ולמפעלנו.

עגנו לנפשנו עוגת „שבקיה לרויא שמנפשיה נפל“, „ירעה עד שיסתאב“, עוגת „נייטראליות“ מיוחדת במינה, — כלפי רוב רובה של האומה הישראלית. אולם זו כנראה אינה משגיחה לא בכפירה ולא בעוגה זו. אותה שעה שאנו ישנים — או נראים כישנים — בחינת חוני המעגל, — הולכים ונרקמים בישראל שבתפוצות כחות חברתיים, מדיניים ותרבותיים ששעתם פנויה לתפוצות

אלו, גם לבס נתון להן, שרשיהם עמוקים בכמה בחינות בחיי ההמונים, והללו מנצלים — לטובתם הם ולרעתה של המחשבה הציונית ותנועתה — את „חוסר הפנאי“, העדר האמונה, היסח-הדעת וכו' מצדה של היהדות הציונית. כחם של הללו הולך ורב, שלטונם בישראל שבתפוצות גדל משעה לשעה, אף על פי שעתים הוא נראה עולה ויורד חליפות. הכחות הללו כמה פנים וכמה שמות להם, ואין אני בא כאן לא למנותם ולא לדון בהם.

לעניננו — ולמעשה — יספיק כאן רמז זה שיש בו לצאת וללמד על זולתו: נצחונותיהם של „אגודת ישראל“ מכאן ושל ה„בונד“ מכאן בקהלות שבפולניה ובעיריותיה בשנים האחרונות — עובדות כגון זו שב„עיר ואם“ כביליסטוק, עירו של ר' שמואל מוהליבר, מבצר-מה לחבת-ציון ולעברית, או בעיר כלבוב ירדה השפעת הציונות (על כל מחנותיה — לדוגמא: בקהלת לבוב המונה מאה אלף נפש מישראל וביניהם ט"ז אלף בוחרים לא נמצאו אלא שש מאות בוחרים לסיעת ארץ ישראל העובדת) — לא היה אף הן בכחן להעמיד את הנהלתה של התנועה הציונית על כשלון ה„פוליטיקה“ הציונית כלפי יהדות התפוצות (פרט לאי-אלה חוגים ואישים בציונות שהתחילו בשעה האחרונה להכיר בטעותם זו, אלא שאין „ידם משגת“ להטות את מהלך הציונות ממסלולה המסורתי, וגם אין בתפיסתם הישראלית והציונית בכללותה כדי להכשיר מפנה מכריע בתחום זה). כמה מנצחונותיהן של התנועות העיונות את היהדות הלאומית ואת הארץ כאחת, שבדין היה שיעזעזעו את המחשבה הציונית ותנועתה מיסודן — אף הללו נתפרשו על ידי כמה פרשנים בספרותנו בצורת הרגעה ונחמה: שהרי „אין השד נורא כל כך“, אין להפליג בתאורם של נצחונות אלה, המכה שהציונות הוכתה אינה נצחת, זו כרוכה בגורמים אלה ואלה התלויים במקום ובשעה, ואינו כדאי להגיה ל„אורה“ (או לאפלתה) אף אות משובשת אחת בספר-תורתה של הציונות. ולא עוד, אלא שיש גם כמה מהאחראים למהלך-הענינים במערכותינו, הממשיכים אף לאחר מפלות אלו וכיוצא בהן בתרועת נצחונם השגורה בניהם. סוף סוף יהדות פולנית וכו' כולה שלנו היא, ההמונים כולם מצפים לסירטיפיקטים. ואין הללו מרגישים בדבר שהוא הוא המחמיר והמבהיל ביותר: ההמונים „כולם מצפים לסרטיפיקטים“ — ואין להם אמון בממונים על הסרטיפיקטים הללו שיש בלבם ובכחם לעמוד על משמר חייהם, חיי שעה ועולם שלהם, להגן על עמדותיהם וכבושיהם, להלחם על הקלת סבלם המפרך גופם ונפשם כאחד! כלום יש לך תבוסה רבה מזו? וגם זו אינה מזיזה את ה„דוגמטיקה“ הציונות ממקומה אף תזיזה כל שהיא.

ואשר למנחמים נפשם במהפכה הסוציאלית שתפרוץ בפולניה וכו' (עין למעלה) — אם זו תגרור אחריה הקמתה של ייבסקציה בכמה מארצות אירופה המזרחית, ואם זו תצא בעקבותיה של מקור-מחצבתה שברוסיה — אם כל הרס בישראל, — האמנם נהא רשאים לומר, לנפשנו ולזולתנו, שהפוליטיקה הציונית כלפי התפוצות, ששלילת הגולה וכל הכרוך בה, אינה חייבה בכך? כלום לא

הכשירה זו — שלא במתכוון ובעקיפין, ולרעתה היא — את הקרקע להשתלטות הכחות שסיעו לה לייבסקציה זו שתבוא לעולם (ולואי ולא תבוא לעולם, אולם, מי יודע?). והרי אנו פתחנו לה שער, — אנו שחטאנו ולא ראינו את בעיות התפוצות — וכשהן לעצמן, מבחינת היותן לנפשן — כהלכתן, שלא השכלנו לצור „דפוס“ פולטיקה ציונית, חיה ויוצרת — כלומר שיטת חיים ומחשבה מפרה — ליהדות התפוצות.

אם אין אנו דואגים (דאגה שלמה וטבועת-אחריות, מעין דאגתנו לבנין הארץ) לצרת-השעה ולעתידם של י"ז מיליוני ישראל שבתפוצות; אם אין אנו שוקדים על יהודים והלאמתם, זקיפת קומתם, עצוב דמותם, דמות בני אדם יוצרים וחיים (וידעו נא כל בני „יבנה“ ואנשי „תרבות“, שאין כל סכוי ל„יבנה“ בתפוצות אם זו לא תהא מעורה וכרוכה כריכת יום-יום חיה ומעשית במלחמת-ההגנה המדינית, הכלכלית, האזרחית, שיהדות התפוצות נלחמת; זו בזו תלויה, עם הנלחם על הקמה בתפוצות סופו שיזכה גם בחיי-תורה שלו, וכאן אחת הסבות המכריעות ל כ ש ל ו ן מאמצינו לתרבות עברית בתפוצות); ואם אין בכחנו לראות את תפוצות ישראל כחבר כנסיות ישראליות חיות ויוצרות, — אם אין את נפשנו או בכחנו לילך בדרך זו, עתידים הכחות המטפחים על פני עקריה של היהדות הציונית, העוינים לציון וירושלים, לכבוש כבוש שלם את כנסיות ישראל שבתפוצות, להטביע את חותמם הם על חיי נפשם וגופם, לפרוש את מצודתם על פני התפוצות כולן, בשעה שאי-אלה מחנות של „שבליים בודדות“ ישמרו אמונים לחזון הציונות; זו שהשפעתה וכחה בתפוצות תלך ותרד ברבות הימים עד שתקרב לאותה מדרגה שאין בינה ובין האפס אלא „פשע“ אחד.

עמדתי בפתיחתי ל„בדק הבית“ על אפטיה איומה זו שירדה על ישראל בתפוצות⁷ על שתוק-הדבור וכוי כח-המפעל בו נדון זה בכללו, וביחוד

(7) . . . „מכאן אותה אלמות (א' חרוקה) שנשתררה בזמן האחרון בספרותנו ובתנועותינו המדיניות והתרבותיות. לכאורה אנו מכנסים כנסיות, מוועדים ועידות, מדברים בשער, כותבים, משמעים (שין פתוחה) את העם, — אולם כל דק-שמיעה יקלוט על נקלה את חוסר-הבטחון בוודאותנו הפסקנית, את החרדה החבויה בהצהרותינו (ואוי להן אם אין בהן מעומקה ואמתותה של זו), את אין האונים הבוקע מתוך קול ענות תרועתנו. עתים נראה לי כאלו אנו מדברים ומטיפים, מצהירים וכוי כדי שאנו גופנו — והעם אשר מסביבנו — לא ירגישו בשתוק-הדבור ובנסילת-הקול שירדו עלינו באכזריות רבה. קצר כחנו מלהרעיש את העולם — עולמנו ועולמם של האומות — על הנעשה בנו ועל המוכן וצפוי לנו. קולנו הולך ומתערטל, ואין הד לו.

דור דור ומהפכותיו, מהפכה מהפכה וראשי מדבריה, דרכיה ותכסיסיה. לפנינו היו עורכים מדורות לגשרפים ימים ולילות, שורפים אותם ב ק ה ל , מסייפים או תולים אותם ל ע י נ י ה ה מ ו נ י מ — ועכשו מתיוזים כל ענויי-שואל במרתף, בין התלין לבין הנתלה, בין המחניק לבין הנחנק, ללא מדורות-אש השולחות את להבותיהן השמימה, ללא „באריקאדות“ בצבור, ללא „עמוד-תליה“ המתנוסס על גבי ת"ק פרסה. הנשרפים והמעונים משלנו אינם קופצים אל המוקד בקריאות „שמע ישראל“; ומשלהם מוציאים את גשמתם באפולוליתם של בורות-הענויים ללא שירת-מרד ומהפכה, ללא הצהרות אמונה ותקווה. אחד-אחד

ה"פרולטריון החדש" שבו, כלומר המוני המעמד הבינוני שנושלו מעמדותיהם הכלכליות והרי הם נטולים מעמד כל שהוא לכף רגלם (עיין למעלה). אולם, מתחת לקרקע המציאות היהודית כאלו הולכים ומתרקמים כחות-הסתערות ותנופה חדשים. לא לעולם שתוק-דבור והעדר-תגובה. יום יבוא והמוני ישראל יפתחו בתגובה. על כרחם יגיבו, יתנערו משפלותם ויתגברו על חולשתם; מאורעות יבואו ויפתחו את פיותיהם של האלמים — או המשותקים — הללו. שעת כושר ראשונה, שעת שדוד מערכות ותמורת-מזלות, תעורר את המונינו למפעל ולהגנה במדה שלא ישערה כל המסתכל בחייהן של כנסיות אלמות — או משותקות — אלו.

וכאן אני שואל: ציונות זו שאינה משתפת עצמה בפועל, ובהטבעת "חותם מלכות" שלה לא בעולה של המציאות-התפוצית הנראית ולא בזה של המציאות "הסמויה מן העין", — האמנם אינה חוששת לכך שביום התגובה המכריע לא זו בלבד שמקומה יהא נעדר בין הכחות שיעצבו את דמותן של תפוצות ישראל מחדש, אלא שכל הכחות הללו מבית ומחוץ יעשו "אגודה אחת" לבער מן התפוצות אף את שרידי הכבושים שכבשה בהן הציונות?

כלום רשאים אנו להעמיד את כל ישראל, את כל הציונות וכל היהדות, כל חיי שעה ועולם שלנו, את הווננו ועתידנו על אותו ישוב ההולך וקם בארץ (ואנו כולנו תפלה שילך וירחב, יתפשט עד קצה גבול האפשרות) בצורה זו שיש בה משום חפירת תהום ללא גשירה בין הארץ והתפוצות? זו שיש בה גם כדי לנתק כל הקשרים החיים בלבם של יהודי התפוצות בין חזון הארץ ובין הכרח ההנחה והקיום לישראל בתפוצות הללו?

ח.

היו ימים בהם ניתן לדון בשאלה זו: הציונות מה היא — תנועה לבנין הארץ או לתקומת האומה הישראלית בכללותה ובאשר היא שם? מה פירושה של זו: "פלשתניאיות" בלע"ז, או שיבת ישראל קודמת לשיבת ציון? זמנו של דיון זה חלף. אין ה"רשות" נתונה כאן, אין הציונות יכולה שוב אף לעיין בשאלה מעין זו. המציאות גזרה, ואין אחרי גזרתה ולא כלום! "פלשתניאיות" או "פלשתניא-צנטריות" זו, עברה שעתה בתכלית.

עוברים רבבות אלה מן העולם — ואף מות קדושים לא ימותו. אין קדושים ואין מרטירולוגיה בעולם. נערף האדם במרתפים ומאחורי הגדרות — ללא רשות קריאה אחרונה אל העולם, ללא מחאה ושועה, ללא "קריאת שמע", ללא הכרזה על שמש חדשה שתעלה ביום מן הימים, על אמונה באשר יקום וינקום את דמם, על תקווה להעברתה של ממשלת הזדון מן הארץ.

רצונך לעמוד על סודו של שתוק הדבור בישראל שבימינו, של חוסר הבטוי השלם שיהא הוגן לאשר קרנו ולצפוי לנו — צא ובקש שרשו באותו סגנון-מהפכה חדש ואכזרי. באין מות-קדושים ואין קפיצה למוקד ב"שמע ישראל", באין הד לרצח ולנרצחים — איכה יהא בטוי לסבלנו בשעה זו?

אף בבחינה זו אנו חללי המהפכה המשתקת, זו המורידה את האדם-המדבר למדרגת דומם, הפחותה בדרגת הנמצאים. ("בין מהפכה למהפכה", העולם, תרצ"ט, גליון י"ח).

אם תהא הציונות תנועה „פלשת'נאית“, מצומצמת אך ורק בבנין הארץ, אם תהא ממשיכה ומשתמטת מקבלת האחריות לחיי ישראל בתפוצות (מסבות „טכניות“: חוסר פנאי, כסף, אישים וכו', או מטעמים „פרינציפיוניים“: שלילת גולה וכיוצא בה), יש לחשוש ולחשוש שלא תעלה בידה אף „פלשת'נאיות“ זו, כלומר שלא תוכל אף לבצע את חזון בנינה של ארץ ישראל. זה בזה תלוי.

ואם לא יבוא שנוי ערכין ודעות שלם בציונות — עתיד אותו פתוס נשגב הכרוך ב„פתרון שאלת ישראל“ ליהפך בחינת „פזמון“, „שבלונה“ של תעמולה שטחית שלא יהא בה מן הברכה לא לארץ ישראל ולא לישראל בכללותו.

בשנוי־הערכין זה תלוי עתידה של האומה באשר היא שם, כלומר גורלם של שלשה אלה:

(א) של ישראל — עם ארץ ותפוצות — לדורות יבואו.

(ב) של בנין הארץ שיהא זקוק בכל הבחינות לא רק לסיועם אלא גם לעצם קיומם של מיליוני הישראלים הללו שבתפוצות, למציאותן של תפוצות פרות ורבות, מפרות ויוצרות בכל רשויות החיים; זה שיהא תלוי בעצוב דמותה של יהדות התפוצות, הפושטת צורה ולובשת צורה „חדשים לבקרים“, עם בקריהן של מלכויות ובערביהן, וביחוד בשעת „בין שמשות“ זו, עם סיומה של תקופת המהפכה וראשיתה של המהפכה החדשה, יורשתה.

(ג) ושל הציונות כמות שהיא, מחשבתה ותנועתה כאחת. אם רוצה היא בחיים, בכבוש, בהשפעה — ועל כרחיה היא רוצה בכך — אין לה דרך אלא זו, כאמור.

* * *

מן הנמנעות בתכלית הוא שנהא אף אנו בשעת כבוי־מאורות זו „מפטירין כדאתמול“. כמה התראות הותרינו. האמנם נשב ונצפה להתראה אחרונה, זו שאין בינה ובין הגזרה המכריעה אלא מעין הרף־עין אחד? והרי סופתה של גזרה זו הולכת וקרבה. מבשרנו אנו „חוזים“ אותה. העיט — עיטה של המהפכה החדשה — התחיל נועץ בנו את צפרניו. העיט בא מן החוץ. החוץ — לא לנו הוא, אין בכחנו לא לצור את צורתו ולא להמתיקו או לשפרו.

והבית — ביתנו. אף בשעת אימה ובלהות זו, בידנו הוא לשמור על חוסן ביתנו ושלמותו. חלילה לי מלומר שנוותר על ה„חוץ“. אולם ראיתי עצמי חייב להדגיש אף בשעה זו — שלבותינו מלאים חרדה ליום יבוא — את חובתנו הראשונה: החובה לבדק הבית.

ביתנו המנוסה נסיון בן מאות־דורות, לכשיהיה גם „בדוק“ ומחוסן כל צרכו — יעמוד אף בפני סופות בלתי מצויות אלו ההולכות ומסתערות עליו מן החוץ.

לונדון, סיון תרצ"ט.